

Порівнюючи рівень успішності випускників ПВ ІнДП з рівнем успішності тих, хто не закінчував ІнДП і навчається за контрактом, бачимо, що і в цьому разі маємо позитивний вплив довузівської підготовки, адже випускники ПВ — це ті абітурієнти, які в минулому році не пройшли за конкурсом і не пішли на контракт лише тому, що не мали для цього коштів.

За нашими підрахунками, найбільша кількість випускників ІнДП вступають у ВНТУ до Інституту інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії (ІнІТКІ), найменша — до Інституту машинобудування та транспорту (ІнМТ). Наприклад, кількість випускників ІнДП у 2007 р., котрі вступили на навчання до ІнІТКІ, становила 145 осіб, а до ІнМТ — 88.

Отже, ІнДП є тією навчальною структурою, метою якої є зменшення розриву між рівнем знань, отриманих у школі, та рівнем знань шкільних дисциплін, необхідним для якісного навчання у вищій школі. Ця структура прискорює адаптацію майбутніх абітурієнтів до умов навчання у ВНЗ.

Довузівська підготовка дає змогу майбутнім студентам не лише поглибити знання з дисциплін, базових для подальшої підготовки у ВНЗ, а й на більш ранньому етапі професійного самовизначення ознайомитися їм зі змістом обраної професії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз / В. П. Андрюшенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєва, Я. В. Цехмістер, О. В. Чалий; За ред. В. Г. Кременя. — К.: Наук. думка, 2003. — 853 с.
2. Мокін Б. І., Захарченко С. М., Горячев Г. В., Ляховченко Н. В., Авдєєв С. Г. Про ефективність різних форм підготовки майбутніх абітурієнтів //Вища освіта України. — 2007. — № 1. — С. 68–74.

Ярослав ОСТАФІЙЧУК

ВАЛЕОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

На підставі системного аналізу навчальних програм з гуманітарних і професійно-орієнтованих дисциплін медичних закладів освіти II рівня акредитації проведена їх корекція до потреб формування у майбутніх медичних працівників валеологічної культури і професійної компетентності.

Валеологічна освіта дає важливу інформацію, котра відповідає за багато актуальних питань сьогодення і головне — на те, якою повинна бути поведінка людини в умовах, що зумовлені станом довкілля, побуту, професійної діяльності й дозвілля.

Спрямування валеологічної освіти задається вихідним рівнем валеологічних знань і культури, котра, на думку багатьох авторів, є одним із головних компонентів сучасного стилю життя в цивілізованому світі і дає відповідь заради чого здійснюється валеологічна діяльність (світоглядні знання). Отже, валеологічна освіта — це інформаційний засіб валеологічної культури.

Проблемі валеологічної освіти присвячена певна кількість наукових досліджень у гуманітарному та природничому напрямках [2; 4; 5]. Найбільш дослідженим є загальноекологічний аспект проблеми, якому присвячені роботи як вітчизняних, так і зарубіжних авторів [3, 6]. У деяких публікаціях стверджується, що дослідження валеологічної культури, яка базується на відповідних знаннях, — це передусім виявлення ціннісного компоненту в парадигмах й алгоритмах природоохоронної діяльності, реконструкція головних цінностей людського життя, котрі проявляються в результатах валеологічної діяльності особистості й суспільства [6].

Доведено [7], що сучасне суспільство має необхідний і достатній «набір» умов для забезпечення здорового (раціонального) способу життя, об'єктивно спрямованого на оптимізацію життєдіяльності людини і популяції загалом (збереження здоров'я; відновлення фізичних, духовних і психічних сил, витрачених у процесі діяльності; створення умов для адекватних можливостей людини для трудової діяльності; надання засобів, необхідних для життєдіяльності, формування культурних норм та ідеалів життя; попередження стресових ситуацій в суспільстві; забезпечення раціональним харчуванням й позитивного емоційного стану тощо).

Як бачимо, тут зафіксовані не тільки елементи здорового способу життя, а й діяльність, спрямована на соціокультурне перетворення людини, її фізичного і духовного стану. Однак

суть валеологізації життя індивіда та суспільства первинна перебувати в площині переорієнтації медицини на валеологічні принципи функціонування. Цього значною мірою можна досягнути шляхом валеологічної корекції навчальних програм в медичних закладах освіти як з гуманітарних, так і професійно-орієнтованих дисциплін.

Мета статті — охарактеризувати валеологічний компонент навчання для студентів медичних коледжів та інтеграцію його зі змістом гуманітарних і професійно-орієнтованих дисциплін.

Для досягнення поставленої мети застосовувалися такі методи, як аналіз, синтез, порівняння, моделювання та систематизація.

Вивчення навчальної програми з «Культурології» засвідчило, що кінцевими цілями цієї дисципліни є вміння студентів інтегрувати особливості культурних епох, їхні духовні цінності, аналізувати тенденції культурного розвитку України в різні історичні часи та визначити основні форми і напрямки розвитку культури на перспективу. Проте в кінцевих цілях не значиться нічого про формування валеологічної культури як частини культури життя людини в ХХІ ст., що є важливою складовою переходу людства загалом та українців зокрема на нову схему цивілізації, де домінуючою є валеологічна діяльність в широкому розумінні цього поняття (валеологічна культура виробництва, освіти, дозвілля тощо).

На нашу думку, серед кінцевих і конкретних цілей «Культурології» необхідно визначити наступні положення:

- визначити стан, форми і способи валеологізації індивідуального та суспільного життя;
- аналізувати світові й українські цінності здорового способу життя (конкретна ціль);
- трактувати поняття «культура здоров'я»;
- аналізувати відношення до здоров'я.

Реалізація цих цілей можлива шляхом введення наступних валеологічних компонентів:

проблеми здоров'я і здорового способу життя в контексті української культури (змістовий модуль «Предмет і методологія теорії та історії світової культури»);

характеристика поняття «спосіб життя» як елементу культурологічної сфери індивідууму (змістовий модуль «Предмет і методологія теорії та історії світової культури»);

аналіз факторів, які впливають на відношення до здоров'я (змістовий модуль «Українська культура як унікальне явище світової скарбниці духовних надбань людства»).

Щодо навчальної програми з анатомії та фізіології з патологією, то кінцеві і конкретні цілі необхідно доповнити такими:

- аналізувати здоров'я людини в тісному взаємозв'язку з факторами довкілля (фізичними, хімічними, біологічними);
- визначати вплив стресових факторів на здоров'я людини;
- доводити вплив тілобудови (конституції, складу тіла) на здоров'я людини;
- аналізувати чинники, які призводять до передчасного старіння і сприяють довголіттю;
- визначати показники соматичного здоров'я;
- володіти методами валеометрії.

Досягнення вищезазначених цілей можна здійснити за допомогою інкорпорації в навчальну програму з анатомії та фізіології з патологією наступних валеологічних складових:

1) захисні ефекти адаптації до фізичних навантажень, роль структурно-функціонального сліду адаптації в профілактиці серцево-судинних захворювань. (змістовий модуль «Механізми відновлення порушених функцій»);

2) вплив конституції та складу тіла на резистентність організму до впливу патогенних факторів на організм людини (змістовий модуль «Кров»);

3) вплив рухової активності на процеси старіння і тривалість життя (змістовий модуль «Процес руху»);

4) вплив аеробних можливостей організму на соматичне здоров'я людини (змістовий модуль «Процес кровообігу та лімфообігу, його патологія»);

5) експрес-метод визначення рівня соматичного здоров'я за Г. Апанасенком і Л. Поповою [1]. (змістовий модуль «Процес дихання та його патологія»).

Особливі можливості щодо формування валеологічного світогляду в студентів-медиків має навчальна дисципліна «Загальна гігієна з основами екології». Вважаємо, що в цьому контексті кінцевими цілями повинні бути:

- характеризувати поняття «фізичне здоров'я», визначати чинники фізичного (соматичного) здоров'я;
- аналізувати принципи раціонального харчування;
- характеризувати поняття «екологічна культура» (побутова, виробнича, рекреаційна);
- аналізувати вплив природних факторів на фізичне здоров'я і резистентність організму до впливу патогенних факторів.

Досягнення вищезазначених цілей вимагає доповнення навчальної програми із загальної гігієни з основами екології наступними темами:

- Функціональні резерви організму — це основа соматичного здоров'я людини (змістовий модуль «Гігієна дітей і підлітків»);
- Факторна структура соматичного здоров'я людини (змістовий модуль «Гігієна дітей і підлітків»);
- Харчування — це головний чинник фізичного й розумового розвитку, здоров'я та довголіття (змістовий модуль «Гігієна харчування»);
- Значення природних факторів у посиленні резистентності організму до патогенних впливів (змістовий модуль «Особиста гігієна»).

Суттєвої валеологізації потребує предмет «Фізичне виховання». Під час реалізації завдань фізичного виховання студентів важливими є такі кінцеві цілі:

- характеризувати вікові та статеві норми рухової активності;
- визначати критерії гармонійності фізичного розвитку організму людини;
- здійснювати оцінку й самооцінку стану соматичного здоров'я;
- характеризувати порогові фізичні навантаження, які є головною умовою формування структурно-функціонального сліду адаптації;
- визначати термінові й довготривалі адаптаційні реакції організму до фізичних навантажень.

Реалізація цих цілей вимагає разом із практичною діяльністю, спрямованою на вдосконалення функціональних резервів фізіологічних систем організму, також формування спеціальних знань на кожному практичному занятті.

Одна з провідних ролей у валеологізації медичної освіти повинна належати реалізації навчальної програми «Основи реабілітації, фізіотерапії, лікувальної фізичної культури і масажу». З цією метою її необхідно доповнити наступними валеологічними цілями і змістом, а саме:

- аналізувати превентивні засоби та методи щодо впливу патогенетичних чинників;
- визначати вплив негативних чинників на організм людини в умовах різних видів трудової діяльності;
- розробляти програми професійної реабілітації (усунення кумулятивних змін в організмі під впливом факторів професійної діяльності);
- аналізувати механізми впливу природних факторів, масажу та лікувальної фізичної культури на фізіологічні функції організму.

Досягнення названих вище цілей можливе шляхом корекції програми наступними темами валеологічного спрямування: «Превентивна медицина» (змістовий модуль «Основи практичної діяльності медсестри»); «Професійна діяльність та її вплив на організм людини», «Професійна реабілітація» (змістовий модуль «Участь медичної сестри в реабілітації терапевтичних хворих»).

Таким чином, аналіз навчальних програм медичних закладів освіти II рівня акредитації засвідчив, що їх зміст мало відповідає вимогам формування валеологічної компетентності майбутніх спеціалістів-медиків. Запропонована нами корекція змісту навчальних програм дозволить суттєво змінити як валеологічну свідомість і культуру, так і підвищити рівень професійної підготовки щодо превентивної медицини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апанасенко Г. Л., Попова Л. А. Медицинская валеология. — К.: Здоров'я, 1998. — 248 с.
2. Блажей С. Понятие «здоровый образ жизни» и его место в медицинском познании // Философские проблемы медицины и биологии. — К.: Здоров'я, 1990.
3. Боков В.А., Сараев А.Д., Черванев И. Г. Концепция всеобщего экологического образования и воспитания // Экологическое образование и его роль в обеспечении устойчивого развития Крыма: Материалы научной конференции. — Симферополь, 1996. — С. 8–15.

4. Мицкан Б. М. Здоровий спосіб життя в контексті ноосферного мислення та фактори, які впливають на ставлення до індивідуального здоров'я // Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура. — 2004. — Вип. 1. — С. 5–13.
5. Остафійчук Я. Ф. Шляхи валеологізації медичної освіти // Український медичний альманах. — 2004. — № 1. — С. 48–51.
6. Психологія здоров'я: Учебник для вузов / Под ред. Г. С. Никифорова. — СПб.: Питер, 2003. — 607 с.
7. Сараев А. Д. Валеологическая культура — основа здорового образа жизни // Вестник физиотерапии и курортологии. — 2004. — № 2. — С. 11–14.

Лілія БАРАНОВСЬКА,
Ірина ТИМЧУК

ОСОБИСТІТЬ ГУМАНІСТИЧНО СПРЯМОВАНОГО ФАХІВЦЯ-ЕКОЛОГА: АНАЛІЗ КОМПОНЕНТІВ СТРУКТУРИ

У статті проведено аналіз складових характеристики гуманістично спрямованого спеціаліста з екології. Розглядається проблема психологічної підготовки студента до екологічної діяльності, аналізуються основні риси гуманістично спрямованої особистості та компонентів її структури.

Сьогодні людство, яке живе в умовах соціальних, політичних та екологічних кризових ситуацій, повинно докласти зусиль для збереження життя на землі, що неминуче передбачатиме закінчення ери техногенної цивілізації. Виникає необхідність ґрунтовного дослідження проблем екологічного виховання та революційних перетворень у розвитку науки, які полягатимуть у зміні її спрямування з техногенно-економічного на гуманістично-екологічне. Автор моделі стійкого екологічно безпечного розвитку М. Дробноход вважає, що ефективність науково-технічного прогресу доречно оцінювати з гуманістично-екологічних позицій, потреб коеволуції людини із природою [1, 15]. Це, відповідно, зумовлює потребу виховання в кожній людині широкого екологічного світогляду/

Окремі аспекти проблеми гуманізації освіти, процесу підготовки фахівців нової генерації висвітлюються в наукових працях М. Дробнохода, О. Гданської, В. Дзюби, В. Зинкевичус, І. Кіреєвої, М. Клепар, А. Листопад, С. Романової, Н. Сушик, М. Ткаченко та ін. Питанням екологічної свідомості як центрального структурного компонента гуманістично зорієнтованого фахівця природоохоронної сфери, розвитку культури, мислення присвятили роботи А. Львовчкіна, С. Дерябо, В. Ясвін, В. Крисаченко, В. Скребець, С. Лубянська та ін.

Метою статті є спроба охарактеризувати гуманістично спрямованого фахівця з екології через аналіз її складових: екоцентричного типу свідомості, екологічної відповідальності, екологічних цінностей, екодевіантної поведінки, екологічної культури, екологічного мислення і за допомогою цих механізмів обґрунтувати сутність «гуманістичного кодексу особистості».

У процесі проведення дослідження нами дано визначення поняття «гуманістично спрямована особистість майбутнього еколога». Це особистість, що живе в гармонії з людьми й природою, котра до людей і природи ставиться як до найвищої цінності, їй властивий сформований екоцентричний тип екологічної свідомості. Така особистість має право на розвиток своїх здібностей, на щастя і свободу.

Одним із складників гуманістично спрямованої особистості майбутнього еколога є екологічна свідомість. Її зміст трактується через використання сутності поняття «свідомість». Відомий дослідник цього феномена О. Спіркін зазначає, що «свідомість» це вища, властива лише людині й пов'язана з мовою функція мозку, яка полягає: в узагальненому і цілеспрямованому відображенні дійсності; у попередній уявній побудові дій і передбаченні їхніх результатів; у розумному регулюванні й самоконтролі поведінки людини» [2, 126]. Функціями свідомості є: **пізнавальна** — відображення світу у свідомості людини є суспільно-історичним процесом, у якому кожний акт пізнання «накладається» на інформацію минулого досвіду, на вже наявні уявлення про дану річ, явище, хоча й неповні й не зовсім точні; **конструктивна** — свідомість є випереджаючим відображенням і цілеспрямованим перетворенням дійсності, в результаті чого людина творчо створює нові речі, яких немає у природному світі; **регулятивна**, яка «вплетена» у взаємодію людини із зовнішнім світом,